

LINNUHARULDUSED EESTIS 2016 Eesti linnuharulduste komisjoni aruanne nr 15

Margus Ots* & Uku Paal

Eesti Ornitoloogiaühing, Veski 4, 51005 Tartu

Kokkuvõte

Käesolev aruanne on Eesti linnuharulduste komisjoni viieteistkümnes kokkuvõte meil harva ja juhuslikult esinevate lindude kohtamisteadetest. Lõplik hinnang anti 93 teatele, neist 89 pärineb 2016. aastast. Teadetest kinnitati 91 (98 %) ja lükati tagasi 2. Eesti lindude nimekirja lisandus 1 uus liik. Eesti lindude nimekirjas on seisuga 31.12.2016 kokku 387 loodusliku päritoluga ja meil või naabermaades püsiva asurkonna moodustanud sissetalutud liiki.

Alljärgnevaga jätkab Eesti linnuharulduste komisjon (edaspidi HK) kokkuvõtete avaldamist meil harva kohatavate lindude kohta. Käesolev aruanne on järjekorras viieteistkümnes ja käsitleb 2016. aastat. Täiendavalt on aruandes ära toodud ka seni avaldamata teated varasemal ajal kohatud haruldustest, mille kohta otsus siiani puudus või millised alles nüüd hilinemisega HK-le läbivaatamiseks esitati.

Komisjoni koosseis ja töökord

HK koosseisu kuulus avaldatavate teadete läbivaatamisel viis põhiliiget ja kuni viis varuliiget, kes asendasid vajadusel põhiliikmeid. Komisjoni liikmed vaatasid teated igaüks eraldi läbi ja andsid

neile sõltumatu hinnangu. Kui kogunes vähemalt neli heakskiitvat otsust ja viies ei olnud tagasilükkav, loeti teade vastu võetuks ning kui vähemalt kolm liiget otsustas teadet mitte tunnustada, loeti see tagasilükatuks. Muudel puhkudel arutati teadet komisjoni koosolekul ning vajadusel tehti lõplik otsus hääletamise teel.

Aruandes avaldatavate teadete käsitlemise ajal oli HK koosseis järgmine: Margus Ots (esimees ja sekretär, põhiliige), Triin Kaasiku (varuliige alates 27.03.2017), Aivo Klein (põhiliige kuni 01.11.2016), Eerik Leibak (varuliige), Vilju Lilleleht (varuliige), Mihkel Metslaid (põhiliige alates 01.11.2016, enne varuliige), Jan Nordblad (põhiliige), Uku Paal (põhiliige), Ranno Puumets (põhiliige), Indrek Tammekänd (varuliige alates 27.03.2017) ja Tarvo

* E-post: margus.ots@gmail.com

Valker (varuliige). Lisaks HK liikmetele osalesid komisjoni töös konsultantidena Annika Forsten ja Hannu Huhtinen.

Vaatlusankeetide täitmisest

HK-s käsitlemisele kuuluva liigi või alamliigi isendi kohtamisel tuleb täita vaatlusankeet. Nii käsitletavate liikide nimekirja kui ka vaatlusankeet on kättesaadavad Eesti Ornitoloogiaühingu veebilehel <http://www.eoy.ee>. Vaatlusankeet tuleb täita võimalikult kiiresti, enne kui üksikasjad ununevad. Suur abi on teatele lisatud fotost, videost ja/või helisalvestisest. Sellise tõendusmaterjali lisamisel aga ei tohi muutuda hooletuks ning ankeet tuleb ikkagi võimalikult detailselt ja täpselt täita. Sageli on kohatud isendit kirjeldatud nii pinnapealselt, et liiki või alamliiki ei ole võimalik üheselt määrata. Vahel pole välistatud, et tegemist võib olla meil tavalisema või vastupidi – veelgi haruldasema liigiga, kellega vaatleja arvestada ei osanud. Just ebapiisav kirjeldamine on peamiseks põhjuseks, miks vaatlusi ei tunnustata. Kui mõne liigi mõnda alamliiki peaks tulevikus käsitletama iseseisva liigina, ei saa HK teate uuel hindamisel vaadeldud linnu uut liigilist kuuluvust enam pahatihti tuvastada, sest kirjeldus pole piisavalt põhjalik.

Iga linnurõngastaja vastutab selle eest, et tema märgistatud harulduse kohta täidetaks HK ankeet. Püütud linnu kirjeldamisel peab olema iseäranis hoolikas. Lisaks sulestiku detailsele kirjeldamisele tuleb ka linnu mõõdud põhjalikult kirja panna. Selline põhjalik kirjeldamine on sageli ainukeseks võimaluseks linnu

alamliigilise kuuluvuse määramiseks. Linnu rõngastamisel tuleb ankeedis ka linnule pandud rõnga number ära märkida.

Lisaks linnu kirjeldamisele tuleb ankeeti kirja panna vaatluse täpne aeg ja koht ning kõigi vaatlejate täielikud nimed. Kui peale Teie vaatlusid sama lindu veel teisedki vaatlejad, ärge jääge lootma nende peale. Kui ei olnud kokkulepet teate esitamise kohta, siis esitage see igaks juhuks ise.

HK-le teeb jätkuvalt muret, et mitmed harulduste kohtajad ei ole siiani esitanud teateid läbivaatamiseks. **Vaatlejad peavad arvestama sellega, et kõik HK poolt tunnustamata linnuharulduste kohtamisteaded jäävad välja harulduste andmebaasist, neid ei avaldata ja nendega ei arvestata vastava ala linnustiku ülevaadete koostamisel.** Palume vaatlejatel oma teated alati ära saata kas kohe või hiljemalt vaatlusaasta lõpuks. Ka vanade teadete esitamisega ei ole kunagi hilja.

Läbivaadatud teadete hulk

Kokku vaadati läbi ja anti lõplik hinnang 93 teatele, millest 89 olid 2016. aastal ja 4 enne 2016. aastat tehtud vaatluste kohta. Teadetest 91 (98%) kinnitati ja 2 (2%) lükati tagasi. Et mitme teate kohta pole veel lõplikku otsust tehtud ja mõnda on käsitletud korduvalt, siis on HK poolt läbi vaadatud vaatluste tegelik hulk suurem. Tagasi lükatud vaatluste hulk on viimastel aastatel vähenenud, sest järjest enamate vaatluste kohta on olemas tõendusmaterjali (foto, video või helisalvestis).

Kõigi HK poolt käsitletavate liikide kõik aktsepteeritud (heaks kiidetud) vaatlused on esitatud Eesti Ornitoloogiaühingu veebilehel (http://www.eoy.ee/yhing/hk/hk_aktsept.pdf).

Muutused Eesti lindude nimekirjas

Loodusliku päritoluga liikidest (kategooria A) lisandus Eesti lindude nimekirja 2016. aastal siberi raat (*Prunella montanella*).

Seisuga 31.12.2016 on Eesti lindude nimekirjas loodusliku päritoluga või meil (või naabermaades) püsiva asurkonna moodustanud sissetalutud liike (kategooriad A, B ja C) 387 liiki. Teadmata päritoluga (kategooria D) liikide nimekirjas on 5 liiki ja vangistusest pääsenud (kategooria E) liikide nimekirjas 12 liiki. D- ja E-kategooria liike põhinimekirja ei kanta.

Eesti linnuliikide nimekirja koostamisel on HK seni aluseks võtnud Euroopa Harulduskomisjonide Liidu Taksonoomiakomisjoni (AERC TAC) ettepanekud (Crochet *et al.* 2010; Crochet *et al.* 2011; Crochet *et al.* 2012; Crochet *et al.* 2015; Crochet & Joynt 2015). AERC TAC ettepanekuid on järginud ka naabermaad Soome ja Läti. Käesolevas aruandes toodud lindude teaduslikud nimetused ja taksonoomiline järjestus põhinevadki AERC TAC soovitudel. Kuna aga AERC TAC ei ole viimastel aastatel aktiivselt tegutsenud ning kasutatav lindude süsteem ei vasta enam tänapäeva teadusandmetele, on HK koos Põhjamaade linnuharulduskomisjonidega arutanud mõne alternatiivse süsteemi

ja taksonoomilise järjestuse kasutamist. Milline lindude süsteem Eesti linnuliikide nimekirja koostamise aluseks edaspidi saab, otsustab HK 2018. aastal.

Teated

Järgnevalt on esitatud varasemates HK aruannetes avaldamata teated Eestis kohatud haruldaste linnuliikide kohta kuni 2016. aasta lõpuni. Kõik need teated on HK poolt läbi vaadatud ja nende kohta on tehtud heakskiitev või tagasilükkav otsus. Praegu veel käsitusles olevaid vaatlusi ei avaldata.

Liigi nimetuse järel on sulgudes esitatud neli arvu. Esimene arvupaar märgib vastavalt linnuleidude (-vaatluste) ja isendite hulka kuni aastani 2015 (kaasa arvatud), teine paar linnuleidude ja isendite hulka 2016. aastal. Arvude asemel on X, kui teateid või linde pole olnud võimalik täielikult loendada (teadmata arv pesapoegi, andmete puudulikkus, samad isendid erinevates kohtades või samas kohas erinevatel aegadel jne).

Kui teates on isendite, paaride vms arv märkimata, on mõeldud üht lindu, paari vms. Kui vaatluse kohta on olemas tõendusmaterjal (foto, video, helisalvestis vms), siis on see märgitud konkreetse teate järele.

Kuna Eesti administratiivne jaotus on pidevalt muutunud ja taas muutumas, siis andmete võrreldavuse huvide kasutab HK kohanimede esitamisel põhiliste haldusüksustena ajaloolisi kihelkondi. Kihelkonnad on ornitoloogiliselt aktiivsest perioodist (1840–2016) poole kestel

käibinud ka ametlike haldusüksustena ning neid kasutatakse tänini näiteks keele-, rahva- jm teaduses. Aastatel 2009–2011 tähistati kihelkonnapiirid Eesti kõigi riigimaanteede ääres vastavate siltidega ning need on kujutatud ka “Regio” Eesti teede atlase viimastes trükkides.

Kasutatud lühendid. khk = kihelkond, mk = maakond (2016. aasta jaotuse järgi, kui erineb põlisest), s = saar, is = isend, 1a = samal kalendriaastal sündinud, 2a = eelmisel kalendriaastal sündinud, ad. = adultne, vanalind, juv. = noorlind, pull. = pesapoeg, ♂ = isaslind, ♀ = emaslind, ♂♀ = paar.

Tunnustatud teated. Kategooriad A, B ja C
Accepted records. Categories A, B and C

Kanada lagle *Branta canadensis* pesitsemine

22.05.2015 Pihlalaiaid, Karja khk, Saaremaa pesitsemine, 3 ♂♀, leitud 3 pesa (Mati Martinson, Ainar Unus, Karl Eik Rebane).

27.04.–17.06.2016 Kömmuselja, Emmaste khk, Läänemaa = Hiiu mk ♂♀, pesitsemine, 5 pull. (Maie Vikerpuur, Leho Aaslaid jt) (foto).

19.05.2016 Pihlalaiaid pesitsemine, 4 ♂♀, leitud 4 pesa (Ainar Unus, Mati Martinson).

Tegemist on kanada lagle 3.-5. tõestatud pesitsusjuhtumiga Eestis, esimene pärineb 2012. ning teine 2014. aastast (Ots & Paal 2013; Ots & Paal 2015). Pihlalaiaul on kanada lagle nüüdseks pesitsenud kolmel aastal järjest alates 2014. aastast. Kanada lagle pesitsemisest Eestis on vihjeid tulnud rohkemgi, kuid HK-le ei ole neid teateid esitatud.

Kanada lagle on Põhja-Ameerikast inimese poolt sisse toodud liik, kes on Euroopas laialdaselt kanda kinnitanud. Näiteks Soome introdutseeriti kanada lagle 1960. aastatel, nüüdseks pesitseb seal juba tuhandeid paare ning liigi levila laieneb järjest põhja suunas (Valkama, Vepsäläinen & Lehikoinen 2011). See võõrliik võib ohustada meie pärismaiseid hanelisi, seetõttu tuleks tõsisemalt tegelda tema tõrjumisega enne arvukuse võimalikku tõusu.

Tulipart *Tadorna ferruginea* (16/36 – 2/6)

25.–27.06.2016 Põldeotsa, Audru khk, Pärnumaa 5 is (Raivo Endrekson, Indrek Tammekänd jt) (foto).

06.07.2016 Looode, Jämaja khk, Saaremaa (Samuli Lehikoinen) (foto).

Tulipardi looduslikud pesitsusalad asuvad Kagu-Euroopas, Põhja-Aafrikas, Kesk- ja Sise-Aasias. Euroopas on tulipardi konkreetsete isendite päritolu raske tuvastada, sest mitmel pool (nt Venemaal, Ukrainas ja Šveitsis) on vangistusest põgenenud isendite baasil tekkinud uued kohalikud metsistunud asurkonnad. Ukrainas on täheldatud ka metsikute isendite ja puuripõgenike segapesitsemist (Vinicombe 2008). Hollandis Eemmeeril sulgivate tulipartide päritolu tuvastamiseks märgistati sealseid linde kaelarõngaste ja GPS-saatjatega ning saadi teada, et linnud pärinevad Saksamaa ja Šveitsi metsistunud asurkondadest. Samas võib Euroopas kohata ka Aasiast pärit tuliparte – näiteks Poolas leiti Kõrgõzstanis märgistatud isend (Dirksen & Kleyheeg 2015).

Ka Eestis kohatud tulipartide päritolu selgitamine on keerukas. Eestis on vaadeldud Moskvas rõngastatud isendit (Ots & Paal 2015), kuid sealne populatsioon on pärit kohalikust loomaaiast. Seega võivad Eestisse sattuda isendid nii Moskva linnaasurkonnast, Lääne-Euroopast kui ka kagupoolsetest looduslikest asurkondadest.

Mandariinpart *Aix galericulata* (19/27 – 4/4)

11.04.2016 Asuka, Karja khk, Saaremaa ♂ ad. (Anna-Maria Lest) (foto).

12.04.2016 Tuulevälja, Jüri khk, Harjumaa ♂ ad. (Eha Tamm) (foto).

07.05.2016 Roka, Põltsamaa khk, Viljandimaa = Viljandi/Tartu mk ♂ ad. (Jarek Jõepera) (foto).

10.–24.06.2016 Sindi, Tori khk, Pärnumaa ♂ (Arved Bauer jt) (foto).

Mandariinpart on levinud Ida-Palearktises: Venemaa Kaug-Idas, Hiinas, Jaapanis. Lääne-Euroopas on ta tavaline tiigilind: hästi kodunenud Suurbritannias, aga pesitseb regulaarselt ka Madalmaades, Austrias, Saksamaal, Belgias ja Prantsusmaal ning käesoleval sajandil juba Poolaski (Banks *et al.* 2008). Meil kohatud mandariinpardid pärinevad tõenäoliselt nendest metsistunud asurkondadest.

Ameerika viupart *Anas americana* (4/4 – 1/1)

18.–21.04.2016 Kõinastu lee, Jaani khk, Saaremaa ♂ ad. (Hannes Pehlak) (foto).

Eesti 5. vaatlus. Põhja-Ameerika liik, keda Euroopas kohatakse suhteliselt sageli. Ameerika viupardi hundsuletikus isaslinnu määramine ei ole raske, kuid emassuletikus isendite eristamine

harilikust viupardist on keeruline ülesanne ning liigi määramine detailsete fotodeta ei ole sageli võimalik. Lisaks tuleb määramisel arvestada ka viupardi-hübriidi võimalusega.

Punanokk-vart *Netta rufina* (45/61 – 2/2)

21.05.2016 Kuusnõmme laht, Kihelkonna khk, Saaremaa ♂ ad. (Ainar Unus, Mati Martinson) (foto).

24.05.–13.06.2016 Suur-Pakri, Harju-Risti khk, Harjumaa ♂ ad. (Kaarel Vöhandu jt) (foto).

Punanokk-vart on levinud Lääne- ja Kesk-Euroopast ida suunas Mongooliani. Põhja suunas küünib püsilevila Taani ja Poolani, juhupesitsemisi on teada Lõuna-Lätistki. Vaatluste arv Eestis on viimasel ajal sagenenud.

Tundrakaur *Gavia adamsii* (65/77 – 2/2)

12.05.2016 Ristna, Reigi khk, Läänemaa = Hiiu mk ad. (Uku Paal, Leho Aaslaid) (foto).

15.12.2016 Sörve säär, Jämaja khk, Saaremaa la (Lauri Mäenpää, Mati Martinson, Markku Tunturi) (foto).

Tundrakaur pesitseb Aasia ja Põhja-Ameerika arktilistel aladel ning talvitab mh Norra rannikul. Läänemerele satub tundrakaur läbirändel nii kevadel kui ka sügisel, harvem talvel.

Mustkael-pütt *Podiceps nigricollis* (30/x – 1/4)

02.–20.06.2016 Ilmatsalu, Tartu-Maarja khk, Tartumaa 2 ♂♀, pesitsemine (Uku Paal, John Wells jt) (foto).

Lõunapoolse levilaga liik, kes Põhja-Euroopasse eksib suhteliselt harva. Ehkki vaatluste hulk on meil viimasel kümnendil kasvanud, ei kohata mustkael-pütti Eestis igal aastal. Ilmatsalu kalatiikidel ehitas kaks paari pesa valmis ning vaadeldi ka pesadel istuvaid vanalinde, kuid mõlema paari pesitsemise siiski ebaõnnestus tiikide veetaseme kõikumise tõttu. Tegemist on esimese mustkael-püti pesitsusvaatlusega Eestis pärast 1983. aastat, mil kaks paari pesitses Vooremaal Soitsjärvel (Lilleleht & Leibak 1991).

Siidhaigur *Egretta garzetta* (4/4 – 3/3)

05.06.2016 Vergi, Haljala khk, Virumaa = Lääne-Viru mk (Uku Paal, John Wells jt) (foto). Võimalik, et sama isend ka **25.08.–02.09.2016** Võsu, Kadrina khk, Virumaa = Lääne-Viru mk (Remo Savisaar jt) (foto). **23.06.2016** Käina laht, Käina khk, Läänemaa = Hiiu mk (Maie Vikerpuur, Toomas Vikerpuur, Timo Maran, Leho Aaslaid jt) (foto).

Eesti 5.-7. vaatlus. Lõuna-Euroopas laialt levinud lind, kes Põhja-Euroopasse satub harva. Varem ei ole Eestis ühel aastal mitut isendit kohatud.

Tõmmuiibis e läikiibis *Plegadis falcinellus* (1/1 – 1/1)

29.–30.11.2016 Kiratsi, Kaarma khk, Saaremaa 1a (Enar Männiste, Ülav Vallingo jt) (foto).

Eesti 2. vaatlus. Lõunapoolse levilaga liik, kes Põhja-Euroopasse satub harva. Tõmmuiibise lähimad pesitsusalad

asuvad Ungaris ja Ukrainas. Kiratsis leiti nõrkenud lind, keda kahjuks päästa ei õnnestunud. Tegemist on alles liigi teise leiuga Eestis, esmasleid pärineb 1978. aastast (Lilleleht & Leibak 1991).

Puna-harksaba *Milvus milvus* (x/>56 – 5/5)

27.12.2015 Kogula, Kärla khk, Saaremaa (Eero Terho, Arja Terho).

24.03.2016 Virtsu, Hanila khk, Läänemaa (Yrjö Olkkonen, Pekka Olkkonen, Olavi Kiesilä).

06.04.2016 Kaarepere Saunaküla, Rapla khk, Harjumaa = Rapla mk (Haldi Ellam) (foto).

07.05.–31.07.2016 Sooblase, Hargla khk, Võrumaa = Valga mk ♂♀, pesitsemine, >1 juv. (Jyrki Tolvanen, Juha Tuomaala, Kristo Lauk, Kaia Kukkj) (foto), üks sama paari isend ka

21.–25.05.2016 Saru, Hargla khk, Võrumaa (Maidu Kõoleht jt) (foto).

24.07.2016 Lepna, Rakvere khk, Virumaa = Lääne-Viru mk (Vilja Padonik).

Lõunapoolse levilaga liik, kelle lähimad püsivad pesitsuspaigad jäävad Läti edelalossa ning kes on Eestis muutunud igaaastaseks külaliseks (Paal 2015). Viimastel aastatel on vaatlused Eestis sagenenud ning 2015. ja 2016. aastal puna-harksaba Sooblase küla maadel ka pesitses (Ots & Paal 2016). Harksabade määramine ei ole nii lihtne kui arvatakse, sest arvestada tuleb ka hübriidide võimalusega (vt allpool).

Puna-harksaba x must-harksaba *Milvus milvus x Milvus migrans* (0/0 – x/1)

29.03.–29.04.2016 Mündi, Paide khk, Järvamaa, tõenäoline pesitsemine (Virge Võsujalg jt) (foto), sama isend ka **07.04.2016** Poaka, Türi khk, Järvamaa (Jaak Tammekänd, Meelis

Leivits), **11.05.2016** Väljaotsa, Türi khk, Järvamaa (Riho Männik) ja **20.–22.05.2016** Seinapalu, Paide khk, Järvamaa (Kristo Lauk) (foto).

Algselt puna-harksabaks määratud isend osutus fotode põhjalikumal analüüsimisel puna- ja must-harksaba hübriidiks (Paal & Forsman 2017).

Raisakotkas *Aegypius monachus* (13/9–3/2)

23.–25.06.2016 Kuimetsa, Juuru khk, Harjumaa = Rapla mk subad. (Kaia Laansoo, Jaanika Lausmäe jt) (foto), sama isend ka **26.06.2016** Habaja, Kose khk, Harjumaa (Kristo Lauk, Kaia Kukk) (foto) ning võimalik, et sama isend veel **27.09.2016** Vanaküla, Lääne-Nigula khk, Läänemaa subad. (foto, automaatse rajakaamera salvestis).

Lõunapoolse levilaga liik, kelle lähimad pesitsusalad asuvad Vahemeremaades (Hispaania, Kreeka, Türgi). Paigalinnuna eksib ta oma tavalisest levialast kaugemale harva.

Madukotkas *Circaetus gallicus* (x/x–4/5)

21.04.2008 Nissi khk, Harjumaa (Jyrki Erikäinen, Jorma Erikäinen).

29.04.–03.06.2016 Keila khk, Harjumaa kuni 2 is (anon.) (foto).

16.05.2016 Räpina khk, Võrumaa = Põlva mk (Kadri Niinsalu, Toomas Mastik) (foto).

28.06.2016 Harju-Risti khk, Harjumaa = Lääne mk (Eedi Lelov).

05.08.2016 Kilksama, Pärnu khk, Pärnumaa (Arved Bauer).

Madukotkas on lõunapoolse levilaga liik, keda kohatakse Eestis suhteliselt

sageli, kuid viimastel aastakümnetel ei ole liigi pesitsemist enam õnnestunud tuvastada.

Stepi-loorkull *Circus macrourus* (89/92–14/10)

19.09.2015 Kirikuküla, Lihula khk, Läänemaa ♂ 2a (Triin Leetmaa) (foto).

17.04.2016 Tapa, Ambla khk, Järvamaa = Lääne-Viru mk ♂ ad. (Sven Aun).

26.04.2016 Sämi-Tagaküla, Viru-Nigula khk, Virumaa = Lääne-Viru mk 2a (Janel Laanemäe) (foto).

26.04.2016 Feodorisoo, Vaivara khk, Virumaa = Ida-Viru mk ♂ ad. (Eliisa Pass).

28.04.2016 Temnitsa, Virumaa = Slantsõ raj ♀ ad., sama lind ka **28.04.2016** Dolgaja-Niiva, Virumaa = Slantsõ raj, **28.04.2016** Mustanina-Sirgala vahel, Vaivara khk., Virumaa = Ida-Viru mk, **28.04.2016** Utria, Vaivara khk, Virumaa = Ida-Viru mk ja **28.04.2016** Narva-Jõesuu, Virumaa = Ida-Viru mk (Soomes satelliitsaatjaga varustatud jälgitav lind).

07.05.2016 Aardla polder, Kambja khk, Tartumaa 2a (Margus Ellermaa) (foto).

28.08.–01.09.2016 Avaste, Vigala khk, Läänemaa = Rapla mk 2 1a (sh 1 ♀) (Arved Bauer, Raivo Endrekson, Eedi Lelov, Riho Männik jt) (foto), tõenäoliselt üks neist ka **03.09.2016** Oese, Vigala khk, Läänemaa = Rapla mk 1a (Meelis Uustal, Tiit Külaots) (foto).

02.09.2016 Männamaa, Käina khk, Läänemaa = Hiiu mk ♂ 2a (Liis Keerberg) (foto).

04.09.2016 Sääre, Jämaja khk, Saaremaa ♂ ad. (Markku O. Tunturi).

05.09.2016 Sääre, Jämaja khk, Saaremaa 1a (Markku O. Tunturi) (foto).

Stepi-loorkulli peamised pesitsusalad ulatuvad Ukrainast ja Lõuna-Venemaalt ida suunas Mongooliani. 2016. aastal

vaadeldi Eestis taas palju stepi-loorkulle, kuid võrreldes Soomega on meil stepi-loorkulli vaatlusi siiski üllatavalt vähe. Soomes on stepi-loorkull juba alates 2003. aastast ka pesitsenud (Björklund *et al.* 2015). Isaste vanalindude suur osakaal vaatluste hulgas peegeldab jätkuvalt pigem meie linnuvaatlejate tagasihoidlikku määramisuskust. Step-i loorkulli emaslindude ja noorlindude määramine ei ole lihtne, eriti hoolikalt tuleb kirjeldada tiiva alapoolle ja pea mustrit. Määramisel tuleb arvesse võtta ka hübriidi võimalust, sest näiteks Soomes on tõestatud stepi-loorkulli segapesitsemine nii soo- kui ka välja-loorkulliga.

Stepiviu *Buteo rufinus* (1/1 – 1/1)

10.06.2016 Ilmatsalu, Tartu-Maarja khk, Tartumaa 2a (Heikki Vuonokari) (foto).

Eesti 2. vaatlus. Stepiviu on levinud Lõuna- ja Kagu-Euroopas, Kesk-Aasias ja Lähis-Idas ning Põhja-Aafrikas. Talvitus-alad ulatuvad lõunas India ja Kesk-Aafrikani. Meile lähimad pesitsusalad asuvad Bulgaarias ja Lõuna-Venemaal.

Jahipistik *Falco rusticolus* (17/17 – 2/1)

29.12.2016 ja 11.01.2017 Undva, Kihelkonna khk, Saaremaa ♀ 1a (Eero Terho jt) (foto). Sama isend ka **15. ja 18.01.2017** Harilaid, Kihelkonna khk, Saaremaa ♀ 2a (Uku Paal, Kaarel Vöhandu, Jan Nordblad, Tiit Tali jt) (foto).

See põhjapoolkera tundravöötmes levinud lind on Eestis üliharuldane eksi-külaline, keda on sel sajandil meil seni kohatud vaid kaks korda: 2003. ja 2014. aastal (Ots & Klein 2005; Ots & Paal 2015).

Karkjalg *Himantopus himantopus* (9/11 – 1/2)

15.–16.05.2016 Pikla, Häädemeeste khk, Pärnumaa 2 is (Rein Kuresoo, Andreas Moss jt) (foto).

Lõunapoolse levilaga liik, kelle lähimad püsipesitsusalad asuvad Ungaris, ajutised Poolas ja Taanis. Ehkki karkjalg elutseb Eestile suhteliselt lähedal, satub ta Põhja-Euroopasse harva.

Roosterind-tüll *Charadrius morinellus* (38/ ca 194 – 3/11)

18.08.2016 Põdra, Rõuge khk, Võrumaa ad. (Maidu Kõoleht) (foto).

28.–30.08.2016 Ojapere, Vigala khk, Läänemaa = Rapla mk 5 ad. ja 4 1a (Ranno Puumets jt) (foto).

29.08.2016 Rahinge, Nõo khk, Tartumaa 1a (Mariliis Märtsen jt) (foto).

Roosterind-tüllil peamised pesitsusalad Euroopas on Šotimaal ja Põhja-Fennoskandias; Aasias on ta levinud Põhja-Siberis ning Uuralites ja Lõuna-Siberi mäestikes. Eestis on liik väikesearvuline hajus läbirändaja, kes võib olla tavalisem, kui väheste leidude põhjal järeldada saab. Roosterind-tüll teeb rändepeatusi küntud põldudel, kus linde on väga raske märgata.

Hallkibu *Xenus cinereus* (35/50 – 2/2)

14.05.2016 Puise, Ridala khk, Läänemaa (Kari Tornikoski, Ilpo Huolman) (foto).

24.05.2016 Pärnu, Pärnumaa (Margus Ellermaa).

Idapoolne liik, kelle lähimad pesitsusalad Peipsi taga ja Ida-Lätis ei jää eriti

kaugele, kuid kes Eestis on üllatavalt harv eksikülaline. Viimasel kümnendil on hallkibu vaatlused meil siiski sagenenud.

Habeviires *Chlidonias hybrida* (12/23 – 1/2)

08.05.2016 Aardla järv, Kambja/Nõo/ Tartu-Maarja khk, Tartumaa 2 is (Uku Paal, Ian Ford, Tiiu Tali jt) (foto).

Lõunapoolse levilaga liik, kes meile satub suhteliselt harva, ehkki Lätis on ta korduvalt pesitsenud.

Välja-väikelõoke *Calandrella brachydactyla* (11/11 – 1/1)

12.10.2016 Haversi, Noarootsi khk, Läänemaa (Margus Ellermaa, Andrea Maier) (foto).

Lõunapoolse levilaga liik, kes Põhja-Euroopasse eksib siiski suhteliselt tihti. Ilmselt võiks välja-väikelõokest Eestis sagedaminigi kohata, kuid paljud meie linnuvaatlejad ei ole selle liigiga tuttavad.

Tuttlõoke *Galerida cristata* (x/x – 2/2)

15.05.2016 Kabli, Häädemeeste khk, Pärnumaa (Margus Ellermaa, Heikki Parviainen, Juha Lehtinen) (foto).

05.08.2016 Osmussaar, Noarootsi khk, Läänemaa ad. (Arne Ader) (foto).

Lõunapoolse levilaga liik, kes on Eestis jäänud arvatust palju haruldasemaks ja kelle kõiki teateid käsitleb HK alates 1991. aastast. Tuttlõoke võib välimuse järgi olla põldlõokesest õige raskesti eristatav – tuti olemasolu ei ole sugugi diagnostiline tunnus. Põhjalikult tuleb

kirjeldada tiiva alapoolle ja tagaserva värvust, saba pikkust, noka kuju ja hääliitsusi. Tuttlõoke käitub sageli väga usaldavalt ning vaatluse fotoga dokumenteerimine on enamikul juhtudel lihtne.

Roostepääsuke *Cecropis daurica* (3/3 – 1/1)

02.05.2016 Puise, Ridala khk, Läänemaa alamliik *rufula* (Kari Korhonen) (foto).

Eesti 4. ning ühtlasi esimene tõendusmaterjaliga (fotodega) vaatlus. Roostepääsuke on lõunapoolse levilaga liik, kes Põhja-Euroopasse satub harva. Roostepääsukese kohtamisel tuleks arvestada ka idapoolsete alamliikide võimalusega, keda saab heades vaatlustingimustes alamliigist *rufula* eristada. Lisaks tuleks arvestada, et suitsu- ja räästapääsukese hübriid, keda kohatakse meil suhteliselt sageli, võib olla roostepääsukese üsna sarnane.

Siberi raat *Prunella montanella* (0/0 – 8/8)

14.–15.10.2016 Ruhnu s, Ruhnu khk, Saaremaa (Margus Ellermaa, Andrea Maier) (foto).

18.10.2016 Kabli, Häädemeeste khk, Pärnumaa 1a (Jaak Tammekänd, Pille Vahtmäe, Thea Perm, Meelis Leivits, Mati Kose) (rõngastatud, foto).

19.10.2016 Harilaid, Kihelkonna khk, Saaremaa (Margus Ellermaa, Andrea Maier) (foto).

19.10.2016 Kabli 1a (Jaak Tammekänd, Pille Vahtmäe, Aivo Klein, Riho Männik) (rõngastatud, foto).

19.10.2016 Sääre, Jämaja khk, Saaremaa 1a (Mati Martinson, Matti Rekilä, Ira Rekilä, Gustaf Nordenswan, Jan Nordblad, Triin Kaasiku) (rõngastatud, foto).

20.10.2016 Sääre (Andrea Maier, Margus Ellermaa, Matti Rekilä, Ira Rekilä, Jan Nordblad, Triin Kaasiku) (foto).

29.10.2016 Vaibla, Kolga-Jaani khk, Viljandimaa 1a (Art Villem Adojaan, Iris Gielen, Mari Remm, Raigo Jürisoo, Hälis Metsküla) (rõngastatud, foto).

06.11.–09.12.2016 Soinaste, Tartu-Maarja khk, Tartumaa 1a (Uku Paal, Raul Vilkt) (foto).

Eesti 1.-8. vaatlus. Siberi liik, kes Euroopasse satub harva. Kuni 2016. aastani oli Euroopast teada vaid 35 vaatlust (Koivula, Koistinen & Lehikoinen 2017). Tõenäoliselt rändeperioodil valitsenud ilmaolude tõttu hälbis 2016. aasta sügisel arvukalt siberi raate Euroopasse – peamiselt Skandinaavias, kuid ka mujal Euroopas registreeriti kokku vähemalt 210 leidu. Lisaks Eestile said 2016. aasta sügisel siberi raadi näol uue liigi veel ka Läti, Madalmaad, Suurbritannia, Saksamaa ja Ungari (Koivula, Koistinen & Lehikoinen 2017).

Padu-roolind *Acrocephalus agricola* (19/19–2/5)

10.07.–12.08.2016 Vaibla, Kolga-Jaani khk, Viljandimaa ad. (Art Villem Adojaan, Kristjan Adojaan jt) (rõngastatud, foto).

24.07.2016 Pulgoja, Häädemeeste khk, Pärnumaa 4 ad, sh 2 ♀ (Jaak Tammekänd, Riho Männik, Pille Vahtmäe, Raivo Endrekson) (rõngastatud, foto).

Padu-roolinnu levila ulatub Mustast merest kuni Ida-Hiinani. Liigi lähimad teadaolevad püsipesitsusalaad jäävad Lõuna-Ukrainasse, kuid liik on pesitsenud ka Soomes (Väisänen *et al.* 2015). Kõik Eestis kohatud isendid on tabatud linnurõngastusjaamades – 3 (sh 2 esimest)

Viljandimaa Vaiblas ja ülejäänud 21 Pärnumaal Pulgojal.

Tuhk-lehelind *Phylloscopus humei* (4/4–1/1)

01.10.2016 Sutlepa, Noarootsi khk, Läänemaa (Renno Nellis, Riho Männik) (foto, helisalvestis).

Sise-Aasia liik, keda varem peeti vööt-lehelinnu alamliigiks. Euroopas on ta haruldane eksikülaline peamiselt oktoobris ja novembris. Eesti 5. vaatlus, esimesed neli pärinevad aastatest 1999–2001 (Ots & Lilleleht 2002; Ots & Paal 2004; Ots & Klein 2005).

Lääne-pöialpoiss *Regulus ignicapilla* (16/16 – 6/6)

10.04.2016 Dirhami, Noarootsi khk, Läänemaa (Ott Maaten, Liliana Tamm-Maaten) (foto).

08.09.2016 Kabli, Häädemeeste khk, Pärnumaa ♂ 1a (Meelis Leivits, Liisa Rennel, Maret Kaljulaid) (rõngastatud, foto).

12.09.2016 Kabli ♂ 1a (Jaak Tammekänd, Pille Vahtmäe) (rõngastatud, foto).

13.09.2016 Kabli ♂ 1a (Jaak Tammekänd, Pille Vahtmäe, Meelis Leivits) (rõngastatud, foto).

04.10.2016 Kabli ♂ 1a (Meelis Leivits, Arne Härk) (rõngastatud, foto).

18.10.2016 Sääre, Jämaja khk, Saaremaa (Juhana Viitamo, Ira Rekilä, Matti Rekilä, Jan Nordblad, Gustaf Nordenswan, Triin Kaasiku) (foto).

Lääne- ja Kesk-Euroopa liik, kelle püsilevila ulatub nüüdseks Leeduni. Eestis on lääne-pöialpoisi vaatluste arv viimasel kümnendil sagenenud, 2016. aastal kohati

liiki Eestis rekordiliselt palju. Soomeski vaadeldi 2016. aastal lääne-pöialpoisse rekordiliselt palju – 10 isendit (Väisänen *et al.* 2017) – ning ka Lõuna-Rootsi populatsioon on kasvamas (ArtDatabanken 2017).

Mustvares *Corvus corone corone* (10/10 – 1/1)

15.–16.04.2016 Kalana ja Ristna nina, Reigi khk, Läänemaa = Hiiu mk (Uku Paal, Mariliis Märtsen) (foto).

Varese Lääne-Euroopa alamliik, keda osa autoreid peab eraldi liigiks. Mustvarese eristamine noorest künnivaresest ei ole lihtne, lisaks tuleb määramisel arvestada hall- ja mustvarese hübriidi võimalusega. HK võtab mustvarese teated käsitlemisele vaid tõendusmaterjali olemasolul.

Roosa-kuldnokk *Pastor roseus* (24/23 – 1/1)

24.–26.09.2016 Puise, Ridala khk, Läänemaa 1a (Eedi Lelov, Juha Saari, Raimo Aaltonen jt) (foto).

Aasia ja Kagu-Euroopa steppide liik, kes mõnel aastal satub arvukalt ka mujale Euroopasse. Kui vanalinnu määramine on lihtne, siis noorlinnu ülesleidmine kuldnokaparvest on raske ettevõtmine. Ilmselt on roosa-kuldnokk invasiooniaastail meil sagedasem külaline kui arvatakse.

Väiketsiitsitaja *Emberiza pusilla* (9/10 – 3/3)

27.09.2016 Rohuneeme, Jõelähtme khk, Harjumaa (Kilvar Kessler) (foto).

29.09.2016 Sääre, Jämaja khk, Saaremaa (Risto Lammin-Soila, Timo Pettay).

24.10.2016 Kabli, Häädemeeste khk, Pärnumaa 1a (Jaak Tammekänd, Anni

Joamets, Johan Boeijkens, Jan Nordblad) (rõngastatud, foto).

Kirdepoolse levilaga liik, keda meil kohatakse peamiselt rändeajal. Varem ei ole Eestis ühel aastal mitut väiketsiitsitajat leitud.

Halltsiitsitaja *Emberiza calandra* (58/x – 1/1)

05.05.2016 Rannaküla, Hanila khk, Läänemaa ad. (Hannu Huhtinen, Tuomas Seimola).

Lõuna-Euroopas tavaline, Põhjamere- maades haruldaseks jäänud haudelind. Meil suhteliselt harv eksikülaline.

Tunnustatud teated. Ebaselge päritoluga liigid (kategooria D)

Accepted records. Species of unclear origin (category D)

Kübarkoskel *Mergus cucullatus* (2/2 – 1/1)

22.01.–01.03.2016 Rocca al Mare, Tallinn, Harjumaa ♀ (Aivar Määr, Märt Holtsmann, Tõnu Laasi jt) (foto).

Eesti 3. vaatlus. Põhja-Ameerika liik, kes Euroopasse satub harva. Pigem võivad linnud olla pärit Euroopa linnuaedadest, kus ta on tavaline asukas.

Tunnustatud teated. Vangistusest lahti-pääsenud linnud (kategooria E)

Accepted records. Escapees from captivity (category E)

Mõrsjapart *Aix sponsa* (3/5 – 1/1)

21.–24.05.2016 Põlendmaa, Tori khk, Pärnumaa ♂ ad. (Raivo Endrekson jt) (foto).

Eesti 4. vaatlus. Põhja-Ameerika liik, keda peetakse paljudes Euroopa linnuaedades. Meil kohatakse vaid vangistusest lahti-pääsenud isendeid.

Täiendused ja parandused

Corrections and changes

Karkjalg *Himantopus himantopus*

01.06.2011 Lalli, Kambja khk., Tartumaa ♀ **2a** (Uku Paal) (Foto), **sama isend** ka **01.06.2011** Haaslava, Võnnu khk., Tartumaa ♀ (Uku Paal jt.) (foto).

Algselt kinnitas HK Lalli ja Haaslava karkjalad „võimalik, et sama isendina“ (Ots & Paal 2012), kuid fotosid põhjalikumalt analüüsid selgus, et mõlemas kohas vaadeldi siiski sama isendit. Ühtlasi täpsustus linnu vanus.

Tunnustamata teated

Records not accepted

Polaarkajakas *Larus glaucooides*

19.09.2016–17.01.2017 Rocca al Mare, Tallinn (Foto).

Esmalt polaarkajakaks määratud lind osutus fotosid analüüsid hoopis värvushälbega hõbekajakaks.

Nunn-kivitäks *Oenanthe pleschanka*

03.10.2016 Haapsalu.

Tänuavaldus

HK tänab kõiki linnuvaatlejaid, kes harulduste kohtamisteed on HK-le esitanud. Ekspertarvamuste ja abi eest suur aitäh Dick Forsmanile ja Antero Lindholmile.

Kasutatud kirjandus

- ArtDatabanken (2017) Swedish Species Information Centre. <https://artfakta.artdatabanken.se/taxon/103016> (külastatud 17.11.2017).
- Banks, A.N., Wright, L.J., Maclean, I.M.D., Hann, C. & Rehfisch, M.M. (2008) Review of the Status of Introduced Non-Native Waterbird Species in the Area of the African-Eurasian Waterbird Agreement: 2007 Update. *BTO Research Report 489*. Thetford, Norfolk, UK.
- Björklund, H., Honkala, J., Saurola, P. & Valkama, J. (2015) Petolintuvuosi 2014. Pesimistulokset ja kannankehitykset. *Linnut-vuosikirja*, **2014**, 42-57.
- Crochet, P.A., Barthel, P.H., Bauer, H.G., van den Berg, A.B., Bezzel, E., Collinson, J.M., Dietzen, C., Dubois, P.J., Fromholtz, J., Helbig, A.J., Jiguet, F., Jirle, E., Knox, A.G., Krüger, T., Le Maréchal, P., van Loon, A.J., Päckert, M., Parkin, D.T., Pons, J.-M., Raty, L., Roselaar, C.S., Sangster, G., Steinheimer, F.D., Svensson, L., Tyrberg, T., Votier, S.C. & Yésou, P. (2012) AERC TAC's taxonomic recommendations: 2012 report. <http://www.aerc.eu/tac.html>.
- Crochet, P.A., Barthel, P.H., Bauer, H.-G., van den Berg, A.B., Bezzel, E., Collinson, J.M., Dubois, P.J., Fromholtz, J., Helbig, A.J., Jiguet, F., Jirle, E., Knox, A.G., Kirwan, G., Lagerqvist, M., Le Maréchal, P., van Loon, A.J., Päckert, M., Parkin, D.T., Pons, J.-M., Raty, L., Roselaar, C.S., Sangster, G., Steinheimer, F.D., Svensson, L., Tyrberg, T., Votier, S.C. & Yésou, P. (2015) AERC TAC's taxonomic recommendations: 2015 report. <http://www.aerc.eu/tac.html>.
- Crochet, P.-A. & Joynt, G. (2015) AERC list of Western Palearctic birds. July 2015 version. <http://www.aerc.eu/tac.html>.

- Crochet, P.-A., Raty, L., De Smet, G., Anderson, B., Barthel, P.H., Collinson, J.M., Dubois, P.J., Helbig, A.J., Jiguet, F., Jirle, E., Knox, A.G., Le Maréchal, P., Parkin, D.T., Pons, J.-M., Roselaar, C.S., Svensson, L., van Loon, A.J. & Yésou, P. (2010) AERC TAC's Taxonomic Recommendations. July 2010. <http://www.aerc.eu/tac.html>.
- Crochet, P., Barthel, P., Bauer, H., van den Berg, A., Bezzel, E., Collinson, J., Dietzen, C., Dubois, P., Fromholtz, J. & Helbig, A. (2011) AERC TAC's taxonomic recommendations: 2011 report. <http://www.aerc.eu/tac.html>.
- Dirksen, S. & Kleyheeg, E. (2015) Origin of Ruddy Shelducks moulting in the Netherlands. 4th Pan-European Duck Symposium, Hanko, Finland.
- Koivula, M., Koistinen, J. & Lehikoinen, A. (2017) Hilpeää hihitystä ja hurmoksellisia hetkiä — kaikkien aikojen taigaurautiais invaasio. *Tringa*, **3/2017**, 80–91.
- Lilleleht, V. & Leibak, E. (1991) Linnuharuldused Eestis kuni aastani 1989. Eesti linnuharulduste komisjoni aruanne. *Hirundo*, **7/8**, 12-18.
- Ots, M. & Klein, A. (2005) Linnuharuldused Eestis 2003–2004. Eesti linnuharulduste komisjoni aruanne nr 5. *Hirundo*, **18**, 67-102.
- Ots, M. & Lilleleht, V. (2002) Linnuharuldused Eestis 1998-2000. Eesti linnuharulduste komisjoni aruanne nr 3. *Hirundo*, **15**, 59–82.
- Ots, M. & Paal, U. (2004) Linnuharuldused Eestis 2001-2002. Eesti linnuharulduste komisjoni aruanne nr 4. *Hirundo*, **17**, 31–57.
- Ots, M. & Paal, U. (2012) Linnuharuldused Eestis 2011. Eesti linnuharulduste komisjoni aruanne nr 10. *Hirundo*, **25**, 55-73.
- Ots, M. & Paal, U. (2013) Linnuharuldused Eestis 2012. Eesti linnuharulduste komisjoni aruanne nr 11. *Hirundo*, **26**, 26-50.
- Ots, M. & Paal, U. (2015) Linnuharuldused Eestis 2014. Eesti linnuharulduste komisjoni aruanne nr 13. *Hirundo*, **28**, 1-18.
- Ots, M. & Paal, U. (2016) Linnuharuldused Eestis 2015. Eesti linnuharulduste komisjoni aruanne nr 14. *Hirundo*, **29**, 1-13.
- Paal, U. (2015) Harksabad – meie taevahoidjad. *Eesti Loodus*, **66**, 16-21.
- Paal, U. & Forsman, D. (2017) Presumed hybrid Red x Black Kites in Estonia: analysis of 3 cases. www.estbirding.ee/artiklid (külastatud 17.11.2017).
- Valkama, J., Vepsäläinen, V. & Lehikoinen, A. (2011) Suomen III lintuatlas. Luonnontieteellinen keskusmuseo ja ympäristöministeriö.
- Vinicombe, K. (2008) Category D vagrants. *Frontiers in Birding. BirdGuides* (ed. M. Garner), pp. 72-80. Sheffield.
- Väisänen, R., Huhtinen, H., Kuitunen, K., Lampila, P., Lehikoinen, A., Lehikoinen, P., Normaja, J. & Velmala, W. (2017) Rariteetikomitean hyväksymät vuoden 2016 harvinaisuushavainnot. *Linnut-vuosikirja*, **2016**, 78–94.
- Väisänen, R., Huhtinen, H., Lampila, P., Lehikoinen, A., Lehikoinen, P., Normaja, J. & Velmala, W. (2015) Rariteetikomitean hyväksymät vuoden 2014 harvinaisuushavainnot. *Linnut-vuosikirja*, **2014**, 78–93.

Summary

2016 Estonian Rarities: Report of the Estonian Rarities Committee

The fifteenth report of the Estonian Rarities Committee covers the year 2016, but some earlier records have also been included. Altogether, 93 records were definitively assessed, and 91 (98%) accepted.

The records are listed in systematic order according to AERC TAC (July 2015), and presented chronologically. Birds of unclear origin and escapees from captivity, as well as records not accepted, are listed separately from the main list of accepted records.

The four numbers in brackets after the species name (a/b – c/d) indicate (a) the total number of records before 2016, (b) the total number of individuals—if known—before 2016; (c) the total number of records during 2016, (d) the total number of individuals observed during 2016. X instead of a number means an unknown number of records or individuals.

Details included per each record are: date(s), locality (parish (khk), district), number of individuals (is, isend), pairs (paar), nests (pesa), gender, age (if known; a = calendar year), and name(s) of observer(s). Meaning of some Estonian terms and expressions: ja = and, vői = or, s (saar) = island, laht = bay, järv = lake, soo = mire, (tõenäoliselt) sama isend = (probably) the same individual, pesitsemine = breeding, jt = and others.

In 2016, one new species in an apparently wild state (AERC category A) — *Prunella montanella* — was added to the Estonian list.

Altogether, 387 species of an apparently wild state or released species that have established self-supporting breeding populations in Estonia or in neighbouring countries (i.e. categories A–C) had been recorded in Estonia by 31.12.2016.

